

Tunnistetiedot poistettu

Käännös

C-625/21 – 1

Asia C-625/21

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

8.10.2021

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Oberster Gerichtshof (Itävalta)

Ennakkoratkaisupyyntöpäätöksen tekemispäivä:

22.9.2021

Revision-menettelyn valittaja (alkuperäinen vastaaja):

VB

Revision-menettelyn vastapuoli (alkuperäinen kantaja):

GUPFINGER Einrichtungsstudio GmbH

[– –]

Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta) [– –] on tehnyt asiassa, jossa vastapuolena on GUPFINGER Einrichtungsstudio GmbH, Schärding, [– –] ja valittajana VB, [– –] [– –] ja joka lopulta koskee 5271,33 euron määrää [– –], valittajan tehtyä Revision-valituksen Landesgericht Ried im Innkreis (Ried im Innkreisissa toimiva osavaltion tuomioistuin) toisen asteen tuomioistuimena 12.2.2021 antamasta tuomiosta GZ 18 R 1/2lh-65, jolla Bezirksgericht Braunau am Inn (Braunau am Innissa toimiva piirioikeus) 27.11.2020 antamaa tuomiota GZ 2 C 128/18t-57 osittain muutettiin ja osittain se pysytettiin, [– –]

seuraavan välipäätöksen:

A. Euroopan unionin tuomioistuimelle (jäljempänä unionin tuomioistuin) esitetään seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1. Onko kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (jäljempänä direktiivi 93/13) 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että tutkittaessa elinkeinonharjoittajalla kuluttajaan nähden olevaa sopimusperusteista oikeutta vahingonkorvaukseen, jonka elinkeinonharjoittaja perustelee kuluttajan perusteettomalla sopimuksen purkamisella, dispositiivisen kansallisen lainsäädännön soveltaminen on suljettu pois heti, jos elinkeinonharjoittajan yleisiin sopimusehtoihin sisältyy kohtuuton sopimusehto, jolla myönnetään elinkeinonharjoittajalle dispositiivisen kansallisen lainsäädännön ohella valinnaisesti oikeus kiinteämääräiseen vahingonkorvaukseen sopimusta rikkoneelta kuluttajalta?

Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

2. Onko dispositiivisen kansallisen lainsäädännön soveltaminen on suljettu pois myös silloin, kun elinkeinonharjoittaja ei perustele kuluttajaan kohdistuvaa vahingonkorvausvaatimustaan kyseisellä sopimusehdolla?

Jos ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

3. Onko pidettävä mainittujen unionin oikeuden säännösten vastaisena sitä, että kun kyseessä on sopimusehto, joka sisältää useita järjestelyjä (esimerkiksi vaihtoehtoisia seuraamuksia perusteettoman sopimuksen purkamisen tapauksessa), sopimussuhteessa voimassa pysyvät ne sopimusehdon osat, jotka muutenkin vastaavat dispositiivista kansallista lainsäädäntöä ja joita ei ole syytä pitää kohtuuttomina?

[– –] [asian käsittelyn lykkääminen]

Perustelut:

1 I. Tosiseikat

- 2 Vastapuolena olevalla yhtiöllä on sisustusalan liike Schärdingissä (Itävalta) ja se mm. myy myös valmiskeittiöitä.
- 3 Valittaja on eläkkeensaaja ja hän osti 12.11.2017 Ried im Innkreisissa (Itävalta) pidetyillä rakennusmessuilla vastapuolelta tämän messuosastolla valmiskeittiön 10 924,70 euron hintaan. Sopimuksen perustana olivat vastapuolen yleiset sopimusehdot, joiden V kohta kuuluu seuraavasti (lihavointi kuten alkuperäisessä tekstissä):

”V. Sopimuksen purkaminen

Suorituksen vastaanottamisen viivästymisen (VII kohta) tai muiden tärkeiden syiden – kuten esimerkiksi asiakkaan konkurssi tai konkurssimenettelyn epäminen omaisuuden puuttuessa – perusteella sekä asiakkaan maksusuorituksen viivästyessä meillä on oikeus purkaa sopimus, mikäli kumpikin sopimuspuoli ei ole

vielä täyttänyt sopimusta kaikilta osin. Sopimuksen purkaessamme voimme asiakkaan syyllistyttyä sopimusrikkomukseen joko vaatia **kiinteämääräisen vahingonkorvauksen, joka on 25 prosenttia laskun bruttosummasta, tai korvauksen tosiasiallisesti aiheutuneesta vahingosta.**

Asiakkaan maksusuorituksen viivästyessä vapaudumme kaikista muista suoritus- ja toimitusvelvoitteista ja meillä on oikeus pidättää itsellemme jäljellä olevat suoritukset ja toimitukset sekä vaatia **ennakkomaksut ja vakuudet** tai purkaa sopimus kohtuullisen määräajan pidennyksen määrittämisen jälkeen.

Jos asiakas perusteetta purkaa sopimuksen tai vaatii sen päättämistä, voimme joko vaatia sopimuksen täyttämistä tai suostua sopimuksen päättämiseen; jälkimmäisessä tapauksessa asiakkaalla on velvollisuus valintamme perusteella **maksaa joko kiinteämääräinen vahingonkorvaus, joka on 20 prosenttia laskun bruttosummasta, tai korvaus tosiasiallisesti aiheutuneesta vahingosta.** Mikäli suunnittelutyöstä ei veloiteta erikseen, meillä on myyjän purkaessa sopimuksen tekijänoikeudet kaikkiin asiaa koskeviin suunnitteluasiakirjoihin.”

- 4 Valittaja purki ostosopimuksen 28.11.2017, koska hän ei voinut hankkia taloa, johon keittiö oli tarkoitettu.
- 5 Jos ostosopimuksen ehdot olisivat täyttyneet, vastapuolelle olisi jäänyt yhteensä 5 270,60 euron voitto.
- 6 **II. Asian käsittelyn tähänastiset vaiheet**
- 7 Vastapuoli vaati 14.5.2018 nostamallaan kanteella valittajalta sopimusperusteisena vahingonkorvauksena ostohintaa, josta vähennetään tekemättä jäänyttä työtä vastaava osuus. Ostosopimuksen purkamisen vuoksi maksettava saatava oli vastapuolen mukaan lopulta 5 270,60 euroa. Vastapuolena oleva yhtiö ei oikeudenkäynnissä perustellut vaatimustaan yleisillä sopimusehdoillaan vaan (Itävallan) siviilioikeuden dispositiivisilla säännöksillä.
- 8 Valittaja oli menettelyn alkaessa vielä sillä kannalla, että hänellä ei sopimuksen oikeutetun purkamisen vuoksi ollut velvollisuutta maksaa vahingonkorvausta. Kolmannessa oikeusasteessa ei kuitenkaan ole enää erimielisyyttä siitä, että valittaja oli purkanut ostosopimuksen perusteetta.
- 9 Valittaja väitti lopulta, että ostosopimuksen sisältönä olivat yleiset sopimusehdot. Valittajan mukaan yleisten sopimusehtojen V kohdan kolmannessa kappaleessa myönnetään kuluttajan perusteettoman sopimuksen purkamisen tapauksessa

oikeus vaatia kuluttajalta joko kiinteämääräinen vahingonkorvaus, joka on 20 prosenttia laskun bruttosummasta, tai korvaus tosiasiallisesti aiheutuneesta vahingosta. Koska valittajan mukaan tämä sopimusehto on kohtuuton ja on valittajalle kuluttajana epäedullinen, vastapuolella on oikeus saada enintään 20 prosenttia tosiasiallisesta ostohinnasta.

- 10 Alioikeus katsoi vastapuolella olevan oikeus 20 prosenttiin bruttomyyntihinnasta (2184,94 euroa) ja hylkäsi tämän määrän ylittävät vaatimukset. Viitaten Oberster Gerichtshofin tuomioon 3 Ob 237/16y alioikeus piti yleisten sopimusehtojen V kohdan kolmatta kappaletta kohtuuttoman suuren sopimuksen päättämistä koskevan maksun vuoksi kuluttajan kannalta erittäin epäedullisena. Mikäli tämä sopimusehto jätettäisiin kokonaan pois ostosopimuksesta, vastapuolelle olisi (dispositiivisen lainsäädännön perusteella) kuitenkin korvattava 5 270,60 euroa sopimuksen täyttämättä jättämisestä aiheutuneesta vahingosta. Kohtuuttoman sopimusehdon pois jättämisellä olisi tässä tapauksessa ”rankaiseva” vaikutus kuluttajaan. Tämä sopimusehto kuitenkin antoi hänelle käsityksen, että sopimuksen purkamisen tapauksessa olisi korvattava enintään 20 prosenttia bruttomyyntihinnasta. Kuluttaja ei missään tapauksessa odottanut, että ”tosiasiallisesti aiheutunut vahinko” sopimuksen purkamisen tapauksessa olisi ilman minkäänlaista myyjän vastasuoritusta lähes puolet sovitusta hinnasta. Näistä syistä vastapuolen korvattavaksi tuleva sopimuksen täyttämättä jättämisestä aiheutunut vahinko oli alioikeuden mukaan rajattava 20 prosenttiin bruttomyyntihinnasta.
- 11 Toisen asteen tuomioistuim muutti tuomiota siten, että se hyväksyi kanteen [– –]. Se katsoi, että sellaisen yleisiin sopimusehtoihin sisältyvän sopimusehdon pätemättömyys, joka ei koske mitään molemminpuolisista pääasiallisista suoritusvelvollisuuksista, ei voi johtaa sopimuksen pätemättömyyteen. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdasta seuraa, että kansallisten tuomioistuinten on ainoastaan julistettava, että kohtuutonta sopimusehtoa ei sovelleta, jotta se ei sido kuluttajaa, eikä niillä ole toimivaltaa sopimusehdon sisällön muuttamiseen. Sopimuksen pitää nimittäin säilyä pääsääntöisesti muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien sopimusehtojen poistamista siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista. Toisen asteen tuomioistuimen mukaan direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei estä kansallista tuomioistuinta poistamasta kohtuutonta sopimusehtoa ja korvaamasta sitä dispositiivisella kansallisella säännöksellä soveltaen sopimusoikeudellisia periaatteita. Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen tällaisella säännöksellä on pikemminkin direktiivin 93/13 tavoite huomioon ottaen täysin perusteltua, koska siitä seuraa, että sopimus voi pätemättömän sopimusehdon poistamisesta huolimatta jäädä voimaan ja pysyä osapuolia sitovana. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdalla ei pyritä tekemään kaikista kohtuuttomia sopimusehtoja sisältävistä sopimuksista pätemättömiä. Sopimuksen purkamista koskeva sopimusehto, jossa määrätään tosiasiallisesti aiheutuneen vahingon korvaamisesta ja jolla siten ilmaistaan dispositiivinen oikeudellinen tilanne, ei ole hyvän tavan vastainen. Sopimuksen

täyttämättä jättämisestä aiheutuneen vahingon rajaamisen 20 prosenttiin bruttomyyntihinnasta ei voida katsoa vastaavan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jonka mukaan direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan sanamuodosta seuraa, että kansallisten tuomioistuinten on ainoastaan julistettava, että kohtuutonta sopimusehtoa ei sovelleta, eikä niillä ole toimivaltaa sopimusehdon sisällön muuttamiseen. Toisen asteen tuomioistuimen mukaan turvautumista dispositiiviseen lainsäädäntöön ei ole tässä tapauksessa estetty. Vastapuolella on valittajan perusteettoman sopimuksen purkamisen perusteella positiivinen sopimusetu.

- 12 Toisen asteen tuomioistuin salli Revision-valituksen tekemisen siitä, voiko elinkeinonharjoittaja välttää dispositiivisen lainsäädännön syrjäyttämisen unionin tuomioistuimen viimeaikaisessa oikeuskäytännössä (tuomio 27.1.2021, C-229/19 ja C-289/19) tarkoitetulla tavalla jättämällä vetoamatta pätemättömään sopimusehtoon kuluttajaan nähden.
- 13 Oberster Gerichtshofin on ratkaistava valittajan Revision-valitus toisen asteen tuomioistuimen antamasta tuomiosta.
- 14 Sen on ratkaisussaan otettava huomioon alempien oikeusasteiden tuomioistuinten näkemysten mukaisesti (mistä osapuolet ovat myös yhtä mieltä) Oberster Gerichtshofin tähänastinen oikeuskäytäntö (3 Ob 237/16y; RIS-Justiz RS0016914 [T63]), jonka mukaan sopimuksen päättämistä koskevan kiinteämääräisen 20 prosentin maksun määräämistä on maksun kohtuuttomuuden vuoksi pidettävä siviililain (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, jäljempänä ABGB) 879 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla erittäin epäedullisena (ja siten direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla kohtuuttomana).
- 15 Toisen asteen tuomioistuimen antamasta tuomiosta tekemässään Revision-valituksessa valittaja katsoo, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun kohtuuton sopimusehto poistetaan, dispositiivista lainsäädäntöä ei voida soveltaa kuluttajan vahingoksi. Sopimusehdon pätemättömyys on todettava viran puolesta. Valittajan mukaan dispositiivista lainsäädäntöä ei voida soveltaa silloinkaan, kun elinkeinonharjoittaja ei nimenomaisesti perustele vaatimustaan yleisillä sopimusehdoilla.
- 16 Vastineessaan vastapuoli viittaa ABGB:n 921 §:llä säänneltyyn vahingonkorvausta koskevaan oikeuteen. Sopimusehto, jossa myönnetään elinkeinonharjoittajalle mahdollisuus vedota tähän lakisääteiseen vahingonkorvausta koskevaan oikeuteen, ei vastapuolen mukaan tässä laajuudessa ole millään tavalla oikeuden väärinkäyttöä. Lisäksi olisi merkille pantavaa, jos dispositiivinen lainsäädäntö sivuutettaisiin kuluttajansuojan varjolla.
- 17 Kyseinen säännös kuuluu seuraavasti:

”ABGB:n 921 §

Sopimuksen purkamisen ei vaikuta oikeuteen saada korvaus sopimuksen täyttämättä jättämisestä aiheutuneesta vahingosta. Jo saatu vastike on palautettava tai hyvitetävä siten, että kumpikaan ei hyödy toiseen kohdistuvasta vahingosta.”

18 Tällä säännöksellä myönnetään velkojalle sopimuksen purkamisen jälkeen sopimuksen täyttämiseen tähtäävä oikeus vahingonkorvaukseen tuottamuksellisesti toimineelta sopimuskumppanilta. Velallisen on korvattava kaikki haitat, joita velkojalle on aiheutunut sopimuksen täyttämättä jättämisestä.

19 Jos kohtuuttoman sopimusehdon olemassaolo sivuutetaan, valituksenalainen tuomio, jossa vastapuolelle katsottiin kuuluvan korvaus sopimuksen täyttämättä jättämisestä aiheutuneesta vahingosta, on vastapuolen mukaan joka tapauksessa pysytettävä soveltaen edellä mainittua säännöstä (ja luettuna yhdessä Itävallan vahingonkorvauslainsäädännön muiden säännösten kanssa).

20 III. Ennakkoratkaisukysymykset

21 Ensimmäinen kysymys:

22 Unionin tuomioistuin piti toimivaltaa sopimusehdon korvaamiseksi dispositiivisella säännöksellä ongelmattomana silloin, kun sopimus ei voi olla olemassa kohtuuttoman sopimusehdon poistamisen jälkeen (C-26/13, Kásler, 85 kohta).

23 Lisäksi esimerkiksi tuomiossa C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, Unicaja Banco SA ja Caixabank SA, täsmennettiin, että kohtuuttoman sopimusehdon poistamisesta sopimukseen syntyneen aukon korjaaminen kuluttajaoikeuden dispositiivisella säännöksellä on sallittua silloin, kun kohtuuttoman sopimusehdon poistaminen ilman korvaavia ehtoja vaikuttaisi haitallisesti kuluttajan oikeudelliseen tilanteeseen.

24 Unionin tuomioistuin tulkitsi tuomiossaan 27.1.2021, C-229/19 ja C-289/19, Dexia, direktiivin 93/13 säännöksiä siten, että elinkeinonharjoittaja, joka on myyjänä määrännyt kuluttajalle ehdon, jonka kansallinen tuomioistuin on todennut kohtuuttomaksi ja tästä syystä pätemättömäksi tilanteessa, jossa sopimus voi olla olemassa ilman kyseistä ehtoa, ei voi vaatia korvausta, josta on säädetty kansallisen oikeuden dispositiivisessa säännöksessä, jota olisi sovellettu ilman mainittua sopimusehtoa (67 kohta). Unionin tuomioistuin perusteli oikeudellista näkemystään sillä, että kansallisen tuomioistuimen toimivalta muuttaa tällaisessa sopimuksessa olevien kohtuuttomien sopimusehtojen sisältöä haittaisi direktiivin 93/13 7 artiklassa tarkoitetun pitkän aikavälin tavoitteen toteutumista. Tämä toimivalta nimittäin myötävaikuttaisi sen ehkäisevän vaikutuksen (ks. unionin tuomioistuimen tuomio C-26/13, Kásler, 79 kohta) poistumiseen, joka kohdistetaan elinkeinonharjoittajiin jättämällä yksinkertaisesti soveltamatta tällaisia kohtuuttomia sopimusehtoja kuluttajiin nähden, koska elinkeinonharjoittajat olisivat taipuvaisia jatkamaan tällaisten ehtojen käyttämistä tietoisina siitä, että vaikka sopimusehdot julistettaisiin pätemättömiksi,

kansallinen tuomioistuin voisi kuitenkin täydentää sopimusta tarvittavilta osin näiden elinkeinonharjoittajien etujen takaamiseksi (tuomio Dexia, 64 kohta).

- 25 Mainitusta oikeuskäytännöstä voidaan myös johtaa nyt käsiteltävän asian osalta, että dispositiivisen lainsäädännön säännöksiin ei voi turvautua jo pelkästään kohtuuttoman ja sen vuoksi soveltamatta jätettävän sopimusehdon olemassaolon perusteella. Tällainen päätelmä, joka vapauttaa sopimusta rikkoneen kuluttajan tuottamuksellisesti aiheuttamansa vahingon korvaamisesta, on täysin vastoin siviilioikeuden rakennetta ja periaatteita; siviilioikeudellehan on ominaista sopimuspuolten erilaisten intressien oikeudenmukainen tasapainottaminen. Myös unionin tuomioistuin tunnustaa, että kansallinen lainsäätävä haluaa dispositiivisen lainsäädännön säännöksillä luoda tasapainon sopimuspuolten intressien välille (tuomio C-260/18, Dziubak, 60 kohta). Tämän vuoksi unionin tuomioistuimelta pyydetään täsmennystä tähän.
- 26 Toinen kysymys:
- 27 Nyt käsiteltävälle asialle on, toisin kuin tuomion Dexia lähtökohtana olleessa tilanteessa (ks. 64 kohta: ”elinkeinonharjoittajat olisivat taipuvaisia jatkamaan tällaisten ehtojen käyttämistä”), ominaista, että sopimusehdolla ei ole merkitystä kanteen kohteena olevan vaatimuksen arvioinnin kannalta, koska vaadittu vahingonkorvausta koskeva oikeus voidaan perustella ainoastaan dispositiivisen lainsäädännön säännöksillä. Myös vastapuoli perusteli vaatimuksensa dispositiivisella lainsäädännöllä eikä kohtuuttomalla sopimusehdolla. Vastapuoli ei tuomion Dexia 64 kohdassa tarkoitetulla tavalla ”käyttänyt” sopimusehtoa oikeudenkäynnissä valittajaa vastaan perustellakseen vaatimuksensa sillä. Näin ollen jaosto ei nyt käsiteltävässä asiassa sulje pois kansallisen dispositiivisen lainsäädännön soveltamista huolimatta siitä, että kiinteämääräisen 20 prosentin vahingonkorvauksen määräämistä on pidettävä kohtuuttomana.
- 28 Tämä ei ole myöskään ristiriidassa sopimusehtojen pätemättömyyden tutkimista viran puolesta koskevan edellytyksen kanssa, kunhan tuomioistuimella on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat (unionin tuomioistuimen tuomio C-154/15, Gutiérrez Naranjo, 58 ja 59 kohta). Tämä edellytys koskee jaoston näkemyksen mukaan ainoastaan niitä sopimusehtoja, jotka ovat merkityksellisiä oikeudenkäynnin kohteena olevan vaatimuksen arvioinnin kannalta. Pätemättömyyden tutkimisen viran puolesta tulisikin tulla kyseeseen vain silloin, kun sopimusehto on suoraan merkityksellinen kanteen kohteena olevan vaatimuksen arvioinnin kannalta [– –]. Unionin tuomioistuimelta tarvitaan täsmennystä myös tähän asiaan.
- 29 Kolmas kysymys:
- 30 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun kansallinen tuomioistuin toteaa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa olevan ehdon pätemättömäksi, kansallinen tuomioistuin ei voi täydentää kyseistä sopimusta muuttamalla ehdon sisältöä (tuomio C-618/10, Banco Español, 69

kohta ja sitä seuraavat kohdat; tuomio C-125/18, Gómez del Moral Guasch, 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio C-229/19 ja C-289/19, Dexia, 63 kohta). Myös Oberster Gerichtshof kannattaa (myös yksittäistapausta koskevassa menettelyssä) tätä niin sanottua pätevyyden säilyttävän rajaamisen kieltoa (RS0128735; RS0122168; RS0038205 [T20]).

- 31 Tällöin on kuitenkin selvítettävä, päteekö edellä todettu myös osiin jaettavaan sopimusehtoihin. Nyt käsiteltävässä asiassa yleisten sopimusehtojen V kohdan kolmannessa kappaleessa määrätyt seuraamukset ovat valinnaisesti elinkeinonharjoittajan käytettävissä. Jaosto katsoo, että kohtuuttomana pidettävän, suurta kiinteämääräistä vahingonkorvausta koskevan oikeuden vaihtoehtona mahdollinen turvautuminen tosiasiallisesti aiheutuneen vahingon korvaamiseen on ajateltavissa varsinkin siksi, että tämä vastaa dispositiivista lainsäädäntöä. Unionin tuomioistuimen on selvítettävä, onko direktiivin 93/13 vastaista, jos tällöin sopimusehtoa ei pidetä kokonaisuudessaan pätemättömänä.
- 32 [– –]
- 33 [– –] [menettelyoikeudellisia seikkoja, asian käsittelyn lykkääminen]

[– –]

22.9.2021

[– –]